

Reputācija

Dalībnieki apsvērs, kā publiski pieejamā tiešsaistes informācija palīdz veidot citu viedokli par viņiem. Dalībnieki identificēs mērķauditoriju dažādiem tiešsaistes saziņas veidiem, apsvērs, kādu informāciju par sevi vēlas redzēt, ja kāds tiešsaistē meklē viņu vārdu, un uzzinās dažādus veidus, kā reaģēt uz interneta saturu, kas tiem nepatīk.

Materiāli

Kā tev būtu jārikojas? Izdales materiāls

Kas zina jūsu noslēpumus?

1. daļa

Informācijas sniegšana skolēniem

Iedomājieties kādu noslēpumu par sevi. Paturiet šo noslēpumu prātā. Jums nevajadzēs šo noslēpumu nevienam stāstīt vai pierakstīt to.

Tagad atbildiet uz šiem jautājumiem savās domās — nesakiet atbildes skaļi un nepierakstiet tās.

1. Cik daudz cilvēku šajā telpā zina šo noslēpumu?
2. Cik daudz cilvēku jūsu apkārtnē zina šo noslēpumu?
3. Cik daudz cilvēku, kurus jūs nekad neesat satīcis dzīvē, zina šo noslēpumu?

Iedomājieties, ka jums šis noslēpums būtu bijis jāuzraksta uz papīra un kāds no cilvēkiem šajā grupā to būtu izlasījis. Tālāk ir sniegti vēl daži jautājumi — atkal atbildiet uz tiem tikai domās, nevis skaļi vai rakstiski. Situācija pēc vienas nedēļas.

1. Cik daudz cilvēku šajā telpā zinātu šo noslēpumu?
2. Cik daudz cilvēku jūsu apkārtnē zinātu šo noslēpumu?
3. Cik daudz cilvēku, kurus jūs nekad neesat satīcis aci pret aci, zinātu šo noslēpumu?

2. daļa

Informācijas sniegšana skolēniem

Uztveriet cilvēkus, kuri, iespējams, redzēs jūsu noslēpumu vai citu informāciju par jums, kā šīs informācijas “auditoriju”.

Labāka auditorijas izpratne var palīdzēt jums vieglāk noteikt, kādu informāciju jums ir ērti pastāstīt citiem un ko savukārt nevajadzētu citiem zināt. Auditoriju veido persona vai personu grupa, kas var piekļūt konkrētai informācijai.

Pateicoties jaunajām tehnoloģijām, auditorija var paplašināties ļoti ātri. Šīs potenciāli straujās auditorijas paplašināšanās iespēju dēļ ir grūti (vai pat neiespējami) zināt vai ierobežot auditoriju savai tiešsaistes informācijai un darbībām. Lai gan ir lieliski, ka mērķauditorija var strauji paplašināties, ja vēlaties kopīgot savu darbu ar daudziem

cilvēkiem, tomēr tas nav lieliski, ja tā notiek ar informāciju, kuru vēlaties saglabāt privātu.

Diemžēl privāta informācija — jo īpaši kāda mulsinoša informācija — bieži vien cilvēkiem šķiet aizraujoša, tādēļ, tiklīdz šāda veida informācija nokļūst tiešsaistē, var būt ļoti grūti kontrolēt, kas šo saturu redz.

Ikreiz, kad jūs koplietojat informāciju tiešsaistē (pat tikai ar vienu personu, piemēram, īsziņā vai privātā ziņojumā), jums jābūt gataviem iespējai, ka tā var izplatīties krietni tālāk par auditoriju, kuru plānojat sasniegt.

3. daļa

Jautājumi skolēniem

Kad publicējat statusa atjauninājumu, fotoattēlu vai citu informāciju kādā no sociālajiem medijiem, kas ir jūsu paredzētā mērķauditorija?

Vai tas ir atkarīgs no sociālā medija platformas? Vai no konteksta?

Informācijas sniegšana skolēniem

Tas ir atkarīgs no jūsu konfidencialitātes iestatījumiem, kā arī no izvēlētās sociālo mediju platformas, taču jūsu mērķauditorija var ietvert tikai jūsu tuvākos draugus/sekotājus/kontaktpersonas vai arī tā var būt pietiekami plaša, ietverot visus, kas izmanto attiecīgo sociālo mediju platformu, vai ikvienu, kas meklē jūs tiešsaistē. Neatkarīgi no tā, kas ir auditorija, informāciju var nokopēt un ievietot kaut kur citur, kāds var uzņemt satura fotoattēlu vai ekrānuzņēmumu vai arī informāciju var kopīgiot personīgu un tiešsaistes sarunu ceļā.

Jautājumi skolēniem

Kas ir jūsu mērķauditorija, kad pievienojat saturu sociālajos medijos?

Kas ir jūsu mērķauditorija, ja jūs, piemēram, publicējat ziņu kādas personas Facebook laika joslā vai kad pievienojat saturu kādas citas personas sociālo mediju kontā (piemēram, pievienojot komentāru kādam fotoattēlam, atzīmējot personu ziņā vai fotoattēlā)?

Informācijas sniegšana skolēniem

Tas būs atkarīgs gan no jūsu, gan no otras personas privātuma iestatījumiem, taču bieži vien saturs būs redzams šīs personas draugiem/sekotājiem/kontaktiem, kas ietvers arī cilvēkus, kurus jūs nepazīstat — tas var ietvert šīs personas ģimenes locekļus, administratorus vai skolotājus.

Jautājumi skolēniem

Kas ir jūsu mērķauditorija, nosūtot ziņojumu (piemēram, īsziņu, e-pastu, privāto/tiešo ziņojumu sociālajos medijos)?

Informācijas sniegšana skolēniem

Jūsu auditorija ir tā persona, kurai jūs ziņojumu sūtāt, taču esiet piesardzīgi — to var ieraudzīt arī citi.

Jautājumi skolēniem

Kā jūsu ziņojums var sasniegt cilvēkus, kas nav persona, kurai jūs to nosūtījāt?
[Iespējamie veidi ietver fotoattēlus/ekrānuzņēmumus, pārsūtīšanu un personīgā tālruņa koplietošanu.]

Kādos gadījumos varētu būt noderīga plašākas mērķauditorijas sasniegšana?
[Iespējamie piemēri ietver cerību izplatīt ziņojumu plašai auditorijai, mobilizējot cilvēkus, veicināt izpratni.]

Kādos gadījumos plašākas par paredzēto auditorijas sasniegšana varētu būt problemātiska? [Satura kopīgošana ārpus mērķauditorijas var radīt nepatikšanas, izraisīt apmulsumu, kaitēt reputācijai.]

Kādas ir situācijas, kurās laba tiešsaistes reputācija varētu būt svarīga? [Iespējamie piemēri ietver pieteikšanos skolu/koledžu/universitāšu programmās, pieteikšanos darbā un jaunu draudzību veidošanu.]

Savas reputācijas izpēte

1. daļa

Sadarbība grupā

Izvēlieties kādu sabiedrībā zināmu personu (piemēram, kāds no mūzikas un/vai filmu [kino/TV] nozares, politiķis, biznesa līderis), kas dalībniekiem būtu zināma. Veiciet meklējumu ar šīs personas vārdu Google vai citā tiešsaistes meklētājprogrammā un kopā ar dalībniekiem pārbaudiet dažus no atrastajiem informācijas vienumiem (lūdzu, projicējiet meklēšanas rezultātus ekrānā). Tāpat arī izpētiet šīs sabiedrībā zināmās personas klātbūtni sociālajos medijos. Pēc dažu minūšu ilgas izpētes lūdziet diviem dalībniekiem izspēlēt iespējamu mijiedarbību starp sabiedrībā zināmo personu un kādu fanu.

Jautājumi skolēniem

Kā _____ jūtas, sastopoties ar kādu, kas par viņu daudz zina?

Kā cilvēks justos, ja šī informācija nebūtu patiesa?

Cik daudzi cilvēki var piekļūt šai informācijai par _____?

Kā _____ var kontrolēt, kāda informācija par viņu ir pieejama tiešsaistē?

2. daļa

Informācijas sniegšana skolēniem

Cilvēki, ar kuriem jūs satiekaties, izmantos meklētājprogrammas, lai iegūtu vairāk informācijas par jums. Informācija, laba vai slikta, ko viņi tiešsaistē iegūs par jums, ietekmēs viņu domas par jums. Ja vēlaties spēt ietekmēt to, kā cilvēki jūs uztver, ir svarīgi, lai jūs zinātu, kādu informācija viņi varētu redzēt.

Šie cilvēki ietver nākamos darba devējus un darbiniekus, kas atbildīgi par uzņemšanu skolā/koledžā/universitātē. Uzņemšanas darbinieki var neinformēt pieteikuma iesniedzējus par to, vai ir to vārdus meklējuši tiešsaistē un/vai ir tiešsaistē pieejamā informācija ir ietekmējusi lēmumu par uzņemšanu.

3. daļa

Sadarbība grupā

Sadaliet dalībniekus pāros.

Informācijas sniegšana skolēniem

Izdomājiet trīs lietas, ko jūs vēlētos, lai ierauga kāds, kas Google vai citā meklētājprogrammā meklē jūsu vārdu. Kāda, jūsprāt, ir iespējamība, ka šīs lietas patiešām parādīsies šajos meklēšanas rezultātos?

Dalieties tajā ar savu partneri.

Jautājumi skolēniem

Ko jūs un jūsu partneris atradāt?

Paceliet roku, ja kādreiz pārlūkā Google / tiešsaistē esat meklējis(-usi) savu vārdu. Ko jūs ieraudzījāt? Kādi fotoattēli tiek rādīti? Vai jūs varējāt atrast informāciju par sevi, vai arī pasaulē ir vēl citi cilvēki ar tādu pašu vārdu kā jūsējais?

1. Ja kādam no dalībniekam ir izplatīts vārds, iesakiet pievienot dalībnieka meklēšanas vārdiem kādu papildinformāciju, piemēram, savas pilsētas vai skolas nosaukumu.

Šajā aktivitātē varat arī uzdot dalībniekiem meklēt savu vārdu pārlūkā Google / tiešsaistē, ja ir pieejami datori vai mobilās ierīces ar piekļuvi internetam.

Jautājumi skolēniem

Meklējot savu vārdu pārlūkā Google / tiešsaistē, uzdodiet sev trīs tālāk minētos jautājumus.

1. Kādi ir pirmie meklēšanas rezultāti?
2. Vai jūs apmierina šī informācija?
3. Ko šie citi meklēšanas rezultāti liecina par to, kāds jūs esat kā cilvēks? Kā students? Kā darba ņēmējs?

Kāds iespaids, redzot šos rezultātus, varētu rasties kādam, kurš jūs neapzīst? Kāds iespaids varētu rasties, noklikšķinot uz šiem dažiem pirmajiem rezultātiem un izlasot tajos ietverto informāciju?

Reagēšana uz sarežģītu informāciju

1. daļa

Sadarbība grupā

Izdaliet materiālu “Kā tev būtu jārīkojas?": dalībnieka izdales materiāls. Sadaliet dalībniekus pāros. Uzdodiet dalībniekiem uzdevumu diskutēt par darblapas scenārijiem, izstrādāt divas stratēģijas/risinājumus katram scenārijam un domāt par savas darbības iespējamām sekām. Piešķiriet šī uzdevuma veikšanai 15 minūtes.

Jautājumi skolēniem

Kā rīkoties, ja kāds publicē par jums saturu, kas jums nepatīk un/vai šajā kontekstā šķiet nepiemērots?

Kas jums būtu jāapsver pirms satura publicēšanas par kādu citu?

Reaģēšana uz negatīvo informāciju

1. daļa

Jautājumi skolēniem

Ja, meklējot savu vārdu tiešsaistē (piemēram, izmantojot meklētājprogrammu vai sociālajos tīklos), atrodat negatīvu informāciju par sevi, vai jūs varat kaut ko darīt, lai to novērstu?

Sniedziet dažus piemērus saturam, kuru jūs nevēlētos, lai redz citi.

2. daļa

Informācijas sniegšana skolēniem

Gadījumā, ja jūs pamanāt tiešsaistes saturu par sevi, kas jums nepatīk, pastāv dažādas pieejas, kā varat rīkoties, atkarībā no konteksta un informācijas veida, kā arī citiem faktoriem.

Viena pieeja ir “pretēja runa”, kas nozīmē pievērst uzmanību / sniegt vairāk redzamības pozitīviem stāstiem par sevi, izveidojot un pārvaldot saturu, kas atspoguļo jūs pozitīvā gaismā. To varat izdarīt, piemēram, nodrošinot savu klātbūtni sociālajos medijos, ja tas ir piemēroti, uzsākot emuāru vai reģistrējot vietni, kuras nosaukumā ir ietverts jūsu vārds.

Otra pieeja ietver dažādus pasākumus, lai negatīvo saturu noņemtu. Piemēri.

1. Ja redzat tādu saturu, kas jums nepatīk (piemēram, jūsu fotoattēls), varat mēģināt tieši sazināties ar personu, kas to ir ievietojusi (jo īpaši sociālajos tīklos un/vai ziņojumapmaiņas lietotnēs), lai lūgtu saturu noņemt.
2. Daudzas platformas arī nodrošina saskarnes, kas ļauj atzīmēt informāciju, kas, jūsuprāt, ir kaitinoša vai nav interesanta; saturu (piemēram, fotoattēlus, videoklipus, publicētas teksta ziņas), kas parāda jūs negatīvā/neglaimojošā gaismā; saturu, kas nedrīkst būt platformā (piemēram, šķiet aizvainojošs, vardarbīgs vai aizliegts); saturu, kas varēt būt krāpšana — un platforma pēc tam pārbauda šo informāciju, vai tā atbilst tās pakalpojumu sniegšanas noteikumiem un kopienas normām.
3. Dažos gadījumos jums var būt nodrošināti tiesiskās aizsardzības līdzekļi, un jūs, piemēram, varat uzsākt tiesas procesu atkarībā no jurisdikcijas un piemērojamiem tiesību aktiem (piemēram, dažos gadījumos, kad ir pārkāpta privātās dzīves neaizskaramība vai sniegti nepatiesi paziņojumi, kas kaitē personas reputācijai).

4. Dažās valstīs ir īpaši tiesību akti, saskaņā ar kuriem platformām pēc paziņojuma ir jānoņem noteikta veida nelikumīgs saturs [piemēram, likums par nelikumīgu saturu (Network Enforcement Act) Vācijā].
5. Lūdzu, ņemiet vērā arī to, ka dažreiz, mēģinot nomākt/noņemt/labot saturu, tam var negribot pievērst vēl lielāku uzmanību.

3. daļa

Informācijas sniegšana skolēniem

Turklāt cilvēkiem, kas dzīvo Eiropas Savienībā ("ES"), ir likumīgas "tiesības uz datu dzēšanu", kas ir plašāk pazīstamas kā "tiesības tikt aizmirstam" (šīs tiesības ir spēkā arī tad, ja rezidents ceļo vai dzīvo ārpus ES). Saskaņā ar šīm Vispārīgās datu aizsardzības regulas ("VDAR") tiesībām ES iedzīvotāji var lūgt dzēst noteiktu veidu informāciju par sevi, vēršoties pie "datu pārziņiem". ("Datu pārziņi" ir uzņēmumi, personas, valsts aģentūras un citas puses, kas pieņem lēmumus par to, kā tiek apstrādāta informācija par jums.)

Pastāv seši iemesli, kāpēc cilvēki ES var lūgt dzēst informāciju par sevi. Katrs no šiem iemesliem attiecas uz dažādiem apstākļiem. Piemēram, viens no iemesliem, kāpēc ir iespējams iesniegt datu noņemšanas pieprasījumu, ir tāds, ka informācija ir tikusi apkopota par "bērnu", kurš vēlāk nolēmj, ka šīs informācijas kopīgošanas risks ir pārāk liels. Šis iemesls ir ļoti vispārīgs. Var būt neskaitāmi iemesli, kāpēc divdesmit piecus gadus vecs jauniešs varētu izlemt, ka vēlas noņemt informāciju, kuru ir kopīgojis sešpadsmit gadu vecumā!

Tiesībām uz datu dzēšanu ir arī noteikti svarīgi ierobežojumi. Pastāv pieci iemesli, kāpēc pieprasījums dzēst informāciju tiks noraidīts. Tāpat kā pieprasījuma dzēšanas iemesli, arī atteikšanas iemesli ir plaši, aptverot dažādu veidu situācijas. Pēc pāris minūtēm mēs parunāsim plašāk kādu svarīgu atteikšanas iemeslu — vārda brīvības aizsardzību.

VDAR stājās spēkā 2018. gada 25. maijā. Jo vairāk laika paies kopš VDAR stāšanās spēkā, jo vairāk mēs uzzināsim, kā cilvēki ES izmanto tiesības uz dzēšanu un kā uzņēmumi, valsts aģentūras un citi datu kontrolieri uz to reaģē.

Uzdevums

Pirmā daļa

Uzdevums

1. izvēle, 13-15 gadus veciem dalībniekiem.

Informācijas sniegšana skolēniem

Tagad, kad esam pārrunājuši, kā publiski pieejamā tiešsaistes informācija palīdz veidot viedokļus par citiem cilvēkiem, pielietosim tikko apgūto praktiski.

Nākamo 30 minūšu laikā individuāli veiciet tālāk aprakstītos uzdevumus.

1. Izvēlieties kādu sabiedrībā zināmu personu (piemēram, kāds no mūzikas un/vai filmu [kino/TV] nozares, politiķis, biznesa līderis).
2. Meklējiet publiski pieejamu informāciju par šo personu tiešsaistē un īsā aprakstā paskaidrojiet, kā šī informācija palīdzēja jums veidot priekšstatu par šo personu.
3. Ja jūs varētu sniegt šai personai četrus ieteikumus par to, kā saturs par viņu tiešsaistē varētu būt pieejams citādi (piemēram, saistībā ar privātuma iestatījumu maiņu, mērķauditorijas maiņu, izmaiņām saturā) un/vai varētu nebūt pieejams vispār (piemēram, dzēsts, noņemts), lai uzlabotu to, kā šī persona sevi prezentē vai kā to tiešsaistē uztver citi, kādi būtu šie ieteikumi?

2. izvēle, 16-18 gadus veciem dalībniekiem

Iedomājieties, ka dzīvojat valstī, kurā nepastāv tiesības tikt aizmirstam. Sniedziet 2–3 argumentus, lai atbalstītu, ka šī valsts pieņem šīs tiesības. Lūdzu, norādiet arī 2–3 spēcīgākos potenciālos pretargumentus savai pozīcijai.

Piezīme. Dažas valstis piešķir pilsoņiem tiesības uz vārda brīvību vai tiesības paust idejas bez valdības atriebības vai cenzūras draudiem. Kā jūs domājat, kā “tiesības uz datu dzēšanu” vai “tiesības tikt aizmirstam” darbotos valstīs, kurās pastāv arī vārda brīvības tiesības? Eiropas Savienības Vispārīgajā datu aizsardzības regulā ir teikts, ka “tiesības uz datu dzēšanu” nevajadzētu piemērot, ja, dzēšot informāciju, pilsoņiem tiktu liegta iespēja “izmantot vārda un informācijas izpausmes brīvības tiesības”. Vai varat iedomāties situāciju, kad kāda persona vēlas, lai tās personīgā informācija tiktu dzēsta, taču otra persona apgalvo, ka, dzēšot šo informāciju, tiktu pārkāptas šīs otrās personas tiesības uz vārda brīvību (piemēram, kāda studente uzraksta emuāra ziņu, kurā ir ietverta neglaimojoša informācija par kādu pasniedzēju; pēc tam, kad studente vairs nav šī pasniedzēja studentu vidū, pasniedzējs vēlas, lai šī emuāra ziņa tiktu noņemta, jo attiecīgā informācija vairs nav būtiska; studente savukārt

pastāv uz tiesībām uz vārda brīvību publiski runāt par savu izglītības pieredzi pagātnē)?

Dodiet dalībniekiem 30 minūtes uzdevuma paveikšanai.